

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з науково-
педагогічної роботи

Віктор ЛОПАТОВСЬКИЙ

” 04 2026 р.

ПРОГРАМА ФАХОВОГО ІСПИТУ

для вступу на навчання для здобуття ступеня вищої освіти «магістр»
на основі раніше здобутого ступеня вищої освіти бакалавра,
магістра (освітньо-кваліфікаційного рівня спеціаліста)

Галузь знань: С «Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини»
Спеціальність: С1 «Економіка та міжнародні економічні відносини (за спеціалізаціями)»
Спеціалізація: С1.01 «Економіка»
Освітня програма: «HR-інжиніринг в економіці»

Затверджено на засіданні кафедри HR-інжиніринг у бізнес-економіці

Протокол № 10 від 27 квітня 2026 р.

Завідувач кафедрою
HR-інжиніринг у бізнес-економіці
д.е.н., професор

Михайло ВЕДЕРНІКОВ

Гарант ОП

Леся ВОЛЯНСЬКА-САВЧУК

Схвалено Вченою радою
факультету економіки і
управління

Протокол № 44/26 від 28 квітня 2026 р.

Голова Вченої Ради
к.е.н., доцент

Віталій КАРПЕНКО

**Програма вступних фахових випробувань
для студентів спеціалізації
С1.01 «Економіка»**

Загальні положення

Підготовки магістра спеціалізації С1.01 «Економіка» зумовлює синергію HR-інжинірингу, конкурентної моделі економіки та міжнародних економічних відносин і спрямована на формування конкурентоспроможного набору знань, вмінь і навичок щодо управління людськими ресурсами та процесами, які сприятимуть прийняттю обґрунтованих управлінських рішень в умовах динамічного економічного середовища, успішній реалізації проєктів у соціально-економічній сфері з врахуванням стратегії розвитку.

Головною метою навчання є підготовка конкурентоспроможних професіоналів, що володіють комплексом сформованих фахових компетентностей у сфері HR-інжинірингу, економіки, міжнародних економічних відносин, здатних креативно мислити, вирішувати складні економічні завдання та приймати ефективні управлінські рішення, здійснювати дослідження і впроваджувати інновації в умовах динамічного розвитку економічного середовища.

Магістр за спеціалізацією С1.01 «Економіка» має володіти сучасним економічним мисленням, теоретичними знаннями і прикладними навичками, здатних розв'язувати складні дослідницькі, інноваційні й управлінські задачі та проблеми функціонування економічних систем різного рівня, що характеризуються невизначеністю умов та вимог.

Програма фахового вступного іспиту магістра складається з питань за трьома спрямуваннями: «Мікроекономіка», «Макроекономіка» та «Економіка підприємства». Дисципліни вступного іспиту магістра є базою для опанування студентами основ професійної майстерності. Їх завдання полягає у наданні майбутнім фахівцям комплексу теоретико-методичних знань та вмінь, формування вмінь узагальнювати та комплексно використовувати набуті знання попереднього освітнього рівня.

Визнання на державному і міжнародному рівні вагомості підготовки магістрів лише підтверджує необхідність їх ґрунтовної підготовки на високому професійному рівні.

Технологія проведення вступного фахового іспиту

Вступний іспит (вступне випробування) проводиться у формі тестування із комп'ютерною обробкою результатів. Система проведення вступних іспитів є оригінальною розробкою ХНУ і захищена свідоцтвом про авторське право № 39534 від 08.08.2011 р. Вона розроблена на підставі таких документів: Закону України «Про вищу освіту», «Положення про приймальну комісію ХНУ», Порядку прийому до вищих навчальних закладів України та Правил прийому до Хмельницького національного університету.

Основні положення системи тестування із комп'ютерною обробкою результатів викладені нижче. Бази даних тестових завдань створюються для всіх дисциплін, з яких проводиться тестування, щорічно поповнюються і вдосконалюються. Бази даних тестових завдань або навчальні програми, за якими вони створені, є відкритими. Університет щорічно оприлюднює їх у паперовому або в електронному вигляді.

Відповідальність за зміст і якість тестових завдань покладається на голову предметної комісії. Екзаменаційний білет може містити тестові завдання одного або різних рівнів складності. Для автоматизованого формування білетів використовують комплекс комп'ютерних програм, які компонують бази даних тестових завдань з кожної дисципліни, формують екзаменаційні білети за допомогою випадкової вибірки та роздруковують їх.

Екзаменаційні білети, що включають тестові завдання, формують і тиражують комп'ютерними засобами перед початком тестування. Сформовані білети засвідчуються печаткою приймальної комісії. Номер кожного екзаменаційного білета збігається з номером талона відповідей, який додається до нього.

Організація автоматизованого формування комплекту екзаменаційних білетів до вступних іспитів, контроль за ним покладається на відповідального секретаря Приймальної

комісії або його заступника. Тестування проводиться відповідно до розкладу в аудиторіях, що обладнані необхідними технічними засобами.

Пропуск вступників до аудиторії тестування проводить відповідальний секретар ПК та його заступники. При цьому перевіряється паспорт та перепустка, у якій вказана особа вступника, дата і час тестування. Кожний учасник тестування витягує номер, який вказує його місце в аудиторії. Всі місця за столами пронумеровані.

В аудиторії тестування дозволяється присутність громадських спостерігачів (батьків вступників). Вступникам видаються титульні листи і проводиться роз'яснення щодо їх заповнення. Після розміщення учасників тестування в аудиторії вступники особисто вибирають екзаменаційні білети, що розкладені на столі. Після отримання екзаменаційних білетів вступники працюють над розв'язком завдань протягом встановленого часу. Талони відповідей надаються кожному вступнику в одному екземплярі. Забороняється видача вступнику другого талона. Талон відповідей заповнюється вступником відповідно до роз'яснення щодо їх заповнення.

Після закінчення роботи над тестами, або добігання до кінця часу, відведеного на тестування, вступники здають підписані роботи разом з талонами відповідей, які до початку сканування знаходяться на столі екзаменатора. Сканування талонів відповідей починається після здачі робіт всіма вступниками у їх присутності. Процес сканування талонів відповідей демонструється за допомогою проектору на великому екрані.

Після закінчення сканування та комп'ютерної обробки талонів відповідей результати тестування демонструються на екрані у вигляді екзаменаційної відомості, в якій відсутні прізвища вступників, а є лише номер екзаменаційного білета. Далі персонал приймальної комісії вносить в комп'ютер інформацію про відповідність номера екзаменаційного білета прізвищу вступника. На екрані демонструється екзаменаційна відомість з прізвищами вступників, яка роздруковується і завіряється відповідальним секретарем приймальної комісії. Критерії оцінювання вступних іспитів затверджуються на засіданні Приймальної комісії та наводяться в додатку до Правил прийому.

**Перелік освітніх компонентів (навчальних дисциплін),
на базі яких складається іспит**

Дисципліна “МІКРОЕКОНОМІКА”

ЗМІСТ КУРСУ

Тема 1. Основи економіки. Ефективність використання ресурсів. Предмет і функції економічної науки. Рівні економічного аналізу. Макроекономіка. Мікроекономіка. Мезоекономіка. Мегаекономіка. Проблема обмеженості ресурсів і необхідності вибору. Межа виробничих можливостей (крива трансформації). Альтернативна вартість. Економічна ефективність. Методи економічної науки: аналіз, синтез, абстрагування. Граничний аналіз. Економічне моделювання. Нормативна і позитивна економіка. Попит, пропозиція та ринковий механізм.

Тема 2. Попит і закон попиту. Аналіз змін попиту та величини попиту. Нецінові чинники попиту. Суть та види еластичності попиту: цінова, перехресна, за доходом споживача. Економічна інтерпретація значень коефіцієнтів різних видів еластичності попиту. Вплив цінової еластичності попиту на динаміку загальної (сукупної) виручки виробника. Пропозиція і закон пропозиції. Аналіз змін пропозиції та величини пропозиції. Нецінові чинники пропозиції. Цінова еластичність пропозиції. Ринкова рівновага. Рівноважна ціна та рівноважний обсяг товару. Надлишок виробника і надлишок споживача. Вплив змін попиту й пропозиції на рівноважну ціну та рівноважний обсяг товару на ринку. Наслідки запровадження максимальних і мінімальних цін. Аналіз впливу непрямих податків, дотацій і субсидій на ринкову рівновагу. Чисті втрати суспільства (deadweight loss).

Тема 3. Теорії поведінки споживача. Корисність та підходи до її вимірювання. Функція корисності. Загальна (сукупна) і гранична корисність. Закон спадної граничної корисності блага. Сутність раціонального вибору споживача. Рівновага споживача. Правило рівноваги споживача за умови споживання набору благ. Криві байдужості (індиферентності) та їх властивості. Гранична норма заміни (заміщення) благ (MRS). Карта кривих байдужості. Бюджетне обмеження та можливості споживача. Рівновага споживача з позицій порядкового (ординалістського) підходу. Реакція споживача на зміну цін товарів і доходу споживача. Модель (крива) «дохід–споживання». Модель (крива) «ціна–споживання».

Тема 4. Теорія виробництва і витрат. Суть виробництва. Технологія виробництва. Поняття і параметри виробничої функції. Виробнича функція з одним змінним фактором. Закон спадної граничної продуктивності змінного фактора виробництва. Сукупний (TP), середній (AP) та граничний продукт (MP), їх взаємозв'язки. Стадії виробництва. Виробнича функція з двома змінними факторами. Крива виробничої байдужості (ізокванта): поняття і властивості. Гранична норма технологічного заміщення (MRTS). Лінія однакових витрат виробництва (ізокоста). Правило рівноваги виробника. Економічний і бухгалтерський підходи до визначення витрат виробництва. Явні та неявні витрати виробництва. Економічний, бухгалтерський і нормальний прибуток. Постійні (FC), змінні (VC), сукупні витрати (TC) виробництва. Середні та граничні витрати виробництва у короткостроковому і довгостроковому періодах. Постійний, зростаючий та спадний ефекти масштабу виробництва.

Тема 5. Ринкові структури. Досконала конкуренція, монополія, монополістична конкуренція, олігополія. Сутність ринкової структури. Види ринкових структур: досконала конкуренція, монополістична конкуренція, монополія, олігополія. Порівняльна характеристика ринкових структур. Суть, ознаки та умови функціонування ринку досконалої конкуренції. Ефективність ринку досконалої конкуренції. Умови рівноваги фірми – досконалого конкурента у довгостроковому і короткостроковому періодах. Характерні ознаки чистої монополії. Природна монополія. Умови рівноваги монополіста у довгостроковому і короткостроковому періодах. Суспільні втрати від діяльності монополіста. Характерні ознаки монополістичної конкуренції. Нецінова конкуренція в умовах монополістичної конкуренції. Умови рівноваги виробника у довгостроковому і короткостроковому періодах. Ефективність монополістичної конкуренції. Особливості організації олігопольного ринку. Економічні наслідки олігополії.

ПИТАННЯ

1. У чому полягає сутність предмета економічної науки та які ключові функції вона виконує в суспільстві?
2. Чим відрізняються об'єкти дослідження та методи аналізу на рівнях мікро-, макро-, мезо- та мегаекономіки?
3. Як обмеженість ресурсів зумовлює необхідність вибору та як це відображається на кривій виробничих можливостей?
4. Що таке альтернативна вартість і як вона допомагає оцінити ефективність прийнятого економічного рішення?
5. Які особливості методів аналізу, синтезу та наукового абстрагування в економічних дослідженнях?
6. Чим відрізняється нормативна економіка від позитивної (наведіть приклади тверджень)?
7. Як працює ринковий механізм та як закон попиту визначає поведінку покупців при зміні ціни?
8. Яка різниця між «зміною попиту» (зсув кривої) та «зміною величини попиту» (рух вздовж кривої)?
9. Які нецінові чинники мають найбільший вплив на формування попиту на сучасному ринку?
10. Як розраховується та інтерпретується цінова, перехресна еластичність попиту та еластичність за доходом?
11. Яким чином рівень цінової еластичності попиту впливає на динаміку сукупної виручки виробника?
12. У чому полягає суть закону пропозиції та які нецінові чинники здатні змістити її криву?
13. Як встановлюється ринкова рівновага та що відбувається з рівноважною ціною у разі дефіциту чи надлишку?
14. Що таке надлишок споживача та надлишок виробника і як вони характеризують суспільну вигоду?
15. Які економічні наслідки спричиняє державне встановлення «стелі» ціни (максимальної ціни) та «підлоги» ціни?
16. Як непрямі податки та субсидії впливають на ринкову рівновагу та до чийх витрат вони призводять?
17. Що таке чисті втрати суспільства (deadweight loss) і чому вони виникають при порушенні рівноваги?
18. У чому полягає суть закону спадної граничної корисності блага та як він впливає на попит?
19. Яка умова (правило) вважається оптимальною для досягнення рівноваги раціонального споживача?
20. Які властивості мають криві байдужості та що демонструє гранична норма заміщення (MRS)?
21. Як бюджетна лінія обмежує вибір споживача і як вона змінюється при коливанні доходів чи цін?
22. Що ілюструють моделі (криві) «дохід — споживання» та «ціна — споживання»?
23. Які основні параметри описує виробнича функція та як діє закон спадної граничної продуктивності факторів?
24. Як взаємопов'язані сукупний (TP), середній (AP) та граничний (MP) продукти виробництва?
25. Що таке ізокванта та за яким принципом визначається гранична норма технологічного заміщення (MRTS)?
26. Як за допомогою ізокошти та правила рівноваги виробника знайти комбінацію ресурсів з мінімальними витратами?
27. Чим відрізняються бухгалтерський та економічний підходи до визначення витрат і прибутку?
28. Як поведуться постійні, змінні та граничні витрати фірми у короткостроковому періоді?

29. Які чинники зумовлюють зростаючий, постійний або спадний ефекти масштабу у довгостроковому періоді?

30. Які порівняльні характеристики (кількість фірм, тип продукту, бар'єри) мають чотири основні ринкові структури?

ЛІТЕРАТУРА

1. Мікроекономіка : підручник / За заг. ред. А.І. Ігнатюк. Київ : Видавництво Ліра-К, 2023. 420 с.

2. Дунська, А. Р. Мікроекономіка: теорія і практика [Електронний ресурс] : підручник для здобувачів ступеня бакалавра за спец. 073 «Менеджмент» / А. Р. Дунська, Г. П. Жалдак, Л. Г. Смоляр ; КПІ ім. Ігоря Сікорського. – Електронні текстові дані (1 файл: 3,16 Мбайт). – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2024. – 476 с.

3. Мікроекономіка: Навч. посібник / Н. М. Каменева, М. В. Косич, О. Ю. Александрова та ін. Харків: УкрДУЗТ, 2022. 305 с.

4. Базилінська О. Я. Мікроекономіка : навч. посіб. / О. Я. Базилінська. О. В. Мініна. – Київ : Центр учбової літератури, 2022. – 352 с.

5. Макро- та мікроекономіка [Електронний ресурс] : навч. посіб. для студ. усіх спец. першого (бакалаврського) рівня / М. С. Бріль, О. М. Кліменко, А. В. Литвиненко [та ін.] ; за заг. ред. М. А. Мащенко ; Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2021. – 213 с. – Режим доступу : <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/27811>.

6. Канцір, І.А. Макро-мікроекономіка: від теорії до практики : навч. посіб. / І.А. Канцір, О.І. Кліпкова, Л.В. Іванець . - Львів : Новий Світ- 2025 . - 443 с.

7. Рудий М. М. Мікроекономіка : навч. посіб. / М. М. Рудий, В. В. Жебка. - К. : Центр учб. л-ри, 2022. - 360 с.

8. Якобчук В.П. Інструменти мікро- і макроекономіки в публічному управлінні: навч. посібник. – 2-ге вид., перероблене. – К.: Видавництво Ліра-К, 2024. – 408 с.

9. Петрушенко Ю. М. Мікроекономіка: теорія та приклади розв'язання задач : Навчальний посібник. Суми : ВТД «Університетська книга», 2023. 325 с.

10. Ящишина І.В., Буторіна В.Б., Боднарчук Т.Л. Макроекономіка: практикум. Навч. посібн. Кам'янець-Подільський: Видавець Ковальчук О.В., 2021.

ЗМІСТ КУРСУ

Тема 1. Макроекономічні показники в системі національних рахунків

Основні показники системи національних рахунків та методи їх визначення: Валовий внутрішній продукт (ВВП), Чистий внутрішній продукт (ЧВП), Національний дохід (НД). Методи обчислення ВВП: за витратами, за доходами, виробничий. Індекси цін та їх види. Індекс споживчих цін (ІСЦ). Номінальний та реальний ВВП. Дефлятор ВВП. Інфлювання і дефлювання. Кейнсіанські функції споживання і заощадження. Гранична та середня схильність до споживання та до заощадження. Суть та види заощаджень. Особисті заощадження. Заощадження фірм (підприємства). Державні заощадження. Чинники споживання та заощадження. Суть та види інвестицій (валові і чисті; реальні і фінансові; короткострокові та довгострокові; прямі і портфельні; венчурні і безризикові). Сукупні видатки. Рівноважний рівень ВВП. Підходи до визначення рівноважного ВВП: «Видатки–обсяг виробництва» (Витрати– випуск)»; «Витікання (вилучення)–ін’єкції». Кейнсіанський хрест. Автономні і похідні інвестиції. Мультиплікатор видатків (простий). Інфляційний і рецесійний розриви.

Тема 2. Сукупний попит і сукупна пропозиція.

Сукупний попит (AD): суть та його компоненти. Крива сукупного попиту. Цінові та нецінові чинники сукупного попиту. Сукупна пропозиція (AS). Криві сукупної пропозиції у короткостроковому та довгостроковому періодах. Цінові та нецінові чинники сукупної пропозиції в короткостроковому та довгостроковому періодах. Рівновага сукупного попиту та сукупної пропозиції в короткостроковому та довгостроковому періодах. Застосування моделі AD-AS. Стагфляція.

Тема 3. Макроекономічна нестабільність.

Діловий цикл та його фази (спад, дно, піднесення, вершина). Причини економічних коливань. Інфляція: суть, причини виникнення, види. Інфляція попиту. Інфляція пропозиції. Соціально-економічні наслідки інфляції. Рівень та темп інфляції. Антиінфляційна політика: суть та види (активна, пасивна). Безробіття та його види (структурне, фрикційне, циклічне). Рівень безробіття. Рівень зайнятості. Природна норма безробіття.

Тема 4. Грошовий ринок та монетарна політика.

Грошовий ринок та його агрегати. Попит на гроші. Пропозиція грошей. Рівновага на грошовому ринку. Монетарна політика: суть, цілі та види (політика «дорогих» і «дешевих» грошей). Інструменти монетарної політики (операції на відкритому ринку, відсоткова ставка, обов'язкова норма резервування).

Тема 5. Фіскальна політика: суть, види (дискреційна та недискреційна).

Крива Лаффера Економічне зростання: суть та типи (екстенсивний та інтенсивний). Фактори економічного зростання: фактори попиту, ефективності, соціокультурні та інституційні фактори Людські ресурси. Людський розвиток. Складові індексу людського розвитку (ІЛР): освіта, добробут, тривалість життя.

Тема 6. Соціальна економіка та політика.

Об'єкти та суб'єкти соціальної політики. Види та інструменти соціальної політики (фінансові та нефінансові). Державні соціальні стандарти (прожитковий мінімум, мінімальна заробітна плата, мінімальна пенсія).

ПИТАННЯ

1. У чому полягає відмінність між методами обчислення ВВП за витратами, за доходами та виробничим методом?
2. Яким чином розраховуються показники Чистого внутрішнього продукту (ЧВП) та Національного доходу (НД) на основі ВВП?
3. Чим відрізняється номінальний ВВП від реального та яку роль у цьому розрахунку відіграє дефлятор?

4. Яка різниця між процесами інфлювання та дефлювання показників ВВП?
5. Як визначаються кейнсіанські функції споживання і заощадження та що показує гранична схильність до споживання (MPC)?
6. Які існують види заощаджень залежно від суб'єкта та які чинники на них впливають?
7. У чому полягає різниця між валовими та чистими інвестиціями, а також між прямими та портфельними капіталовкладеннями?
8. Як визначається рівноважний рівень ВВП за допомогою підходу «видатки — обсяг виробництва»?
9. У чому суть моделі «витікання — ін'єкції» у макроекономічному аналізі?
10. Як графічно та теоретично пояснюється модель «Кейнсіанського хреста»?
11. Як діє ефект мультиплікатора видатків та за якою формулою розраховується його проста форма?
12. У чому полягає сутність інфляційного та рецесійного розривів і як вони виглядають на графіку?
13. Які цінові та нецінові чинники здатні спричинити зміщення кривої сукупного попиту (AD)?
14. Чому крива сукупної пропозиції (AS) має різний вигляд у короткостроковому (кейнсіанському) та довгостроковому (класичному) періодах?
15. Як встановлюється рівновага в моделі AD-AS та які наслідки має зміщення сукупного попиту на різних ділянках кривої AS?
16. Що таке стагфляція і які фактори призводять до її виникнення в економіці?
17. Які фази ділового циклу виділяють в економічній теорії та якими характеристиками супроводжується кожна з них?
18. У чому полягає відмінність між інфляцією попиту та інфляцією витрат (пропозиції)?
19. Які соціально-економічні наслідки спричиняє високий рівень інфляції та чим відрізняється активна антиінфляційна політика від пасивної?
20. Чим відрізняються фрикційне, структурне та циклічне види безробіття?
21. Як визначається рівень безробіття та що розуміють під поняттям «природна норма безробіття»?
22. Що таке грошові агрегати та які чинники визначають попит на гроші?
23. Як встановлюється рівновага на грошовому ринку і як на неї впливає зміна пропозиції грошей?
24. У чому різниця між політикою «дорогих» та «дешевих» грошей (рестрикційною та експансіоністською)?
25. Яким чином зміна норми обов'язкового резервування та операції на відкритому ринку впливають на обсяг грошової маси?
26. Чим відрізняється дискреційна фіскальна політика від недискреційної?
27. Що демонструє крива Лаффера та який її зв'язок із податковими надходженнями до бюджету?
28. Які основні відмінності між екстенсивним та інтенсивним типами економічного зростання?
29. З яких компонентів складається Індекс людського розвитку (ІЛР) та чому він є важливим для оцінки добробуту?
30. Які державні соціальні стандарти є основними інструментами соціальної політики?

Список рекомендованої літератури

1. Фісуненко Н. О., Альошина Т. В., Сидоров О. А., М'ячин В. Г. Макроекономіка : навч. посіб. / Н. О. Фісуненко, Т. В. Альошина, О. А. Сидоров, В. Г. М'ячин. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2023. 148 с.
2. Панчишин С. Макроекономіка: Навч. посібник / Степан Панчишин. — 4-те вид., виправлене і доповнене. — Львів: Апріорі, 2022. — 524с.
3. Економічна теорія: навч. посібник. Укл.: М.І.Колосінська, С.І.Белей, С.В.Бойда. — Чернівці: Чернівець. нац. унів-т., 2021. — 200 с..

4. Мікро- та макроекономіка: теорія і практика : підручник. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича. 2024. 388 с.
5. Міжнародна макроекономіка : навч. посіб. : [для здобувачів вищ. освіти екон. спец., аспірантів, викладачів] / Миронова М. І. ; Центр. спілка спожив. т-в України, Львів. торг.-екон. ун-т. — Львів : Видавництво Львівського торговельно-економічного університету, 2023. — 246 с. : іл., табл. — Бібліогр.: с. 244–246.
6. Макроекономіка : навч. посібник [Електронний ресурс] / І.Ф. Радіонова, Д.М. Котенок. Київ : КНЕУ, 2025. 335 [1] с.
7. Макроекономіка: навчальний посібник [Електронний ресурс]. А.О. Задоя, Ю.Є. Петруня. Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля. 2022. 256 с.
8. Мікроекономіка: Навч. Посібник. Н. М. Каменева, М. В. Косич, О. Ю. Александрова та ін. Харків: УкрДУЗТ. 2022. 305 с.
9. Макроекономіка. Навч. посіб. Микола Макаренко. Вид.: Центр учбової літератури. 2021. 216 с.
10. Мікро- та макроекономіка: теорія і практика: підручник / З. І. Галушка, С. В. Бойда, Л. Л. Клевчій; Чернівець. нац. ун-т ім. Юрія Федьковича. Чернівці: ЧНУ ім. Ю. Федьковича: Рута, 2024. 387 с.

ЗМІСТ КУРСУ

Тема 1. Основи функціонування підприємства.

Підприємство як суб'єкт господарювання: сутність та напрями діяльності (маркетингова, управлінська, фінансово-економічна, виробнича, обліково-контрольна, інноваційна). Види підприємств (за метою і характером діяльності: комерційні та некомерційні; за формою власності: приватні, колективні, державні, змішані; за національною належністю капіталу: національні, з іноземними інвестиціями, іноземні, змішані; за масштабами діяльності: великі, середні та малі) та їх об'єднань (асоціація, кооперація, консорціум, концерн, картель, трест, промислово-фінансові групи, холдинги). Середовище господарювання підприємства: внутрішнє (мікросередовище), проміжне (мезосередовище) та зовнішнє (макросередовище).

Тема 2. Структура та управління підприємством.

Функції (планування, організація, мотивація, контроль) та методи управління підприємством (організаційні, економічні та соціально-психологічні). Типи організаційних структур управління підприємствами (лінійна, функціональна, лінійно-функціональна, матрична та дивізійна). Поняття виробничої структури та соціальної інфраструктури підприємства. Техніко-технологічна база підприємства та суспільні форми організації виробництва (концентрація, спеціалізація, кооперування, комбінування, конверсія і диверсифікація).

Тема 3. Планування діяльності підприємства.

Планування: сутність та різновиди планів підприємства. Стратегічне, тактичне і оперативне планування: сутність та часові межі. Бізнес-план: визначення та його розділи (резюме; опис продукції (послуг); маркетинг-план; виробничий план; організаційний план; фінансовий план; оцінка ризиків). Поняття економіко-математичної моделі та моделювання. Класифікація моделей (статичні та динамічні; стохастичні та детерміновані; структурні та функціональні). Поняття адекватності моделі. Модель «чорної скриньки». Основні етапи побудови економіко-математичної моделі. Поняття статистичної залежності між змінними. Суть кореляційного зв'язку. Критерії оцінювання статистичної значущості лінійного зв'язку.

Тема 4. Ресурсне забезпечення діяльності підприємства.

Основний капітал (необоротні матеріальні активи): сутність, видова структура, знос, амортизація, фондівдача (продуктивність основних засобів), фондомісткість (виробнича місткість). Оборотний капітал (оборотні активи): сутність, видова структура, коефіцієнт оборотності та тривалість одного обороту. Нематеріальні ресурси та нематеріальні активи: сутність, види та амортизація. Інновації: сутність, різновиди та інноваційний процес.

Тема 5. Витрати та результати діяльності підприємства.

Собівартість продукції та кошторис витрат (матеріальні витрати, витрати на оплату праці, відрахування на соціальні заходи, амортизація, інші операційні витрати). Ціна на продукцію (послуги): сутність та функції (обліково-вимірювальна, розподільча та стимулююча). Різновиди цін (договірні, вільні, регульовані; роздрібні та оптові). Дохід та прибуток підприємства (валовий та чистий). Ефект та ефективність діяльності підприємства: сутність та відмінності.

Тема 6. Персонал підприємства. Економіка праці.

Персонал підприємства, категорії персоналу. Планування чисельності персоналу. Мотивація персоналу: сутність та методи (економічні та неекономічні). Ефективність використання персоналу підприємства. Сутність заробітної плати як соціально-економічної категорії. Номінальна і реальна заробітна плата. Функції заробітної плати. Форми та системи оплати праці. Соціально-трудові відносини на підприємстві: сутність поняття. Суб'єкти соціально-трудових відносин: держава, роботодавці та наймані працівники.

ПИТАННЯ

1. Які основні напрями діяльності підприємства як суб'єкта господарювання забезпечують його життєздатність?
2. За якими критеріями класифікують підприємства на малі, середні та великі в Україні?
3. Чим відрізняються такі форми об'єднань підприємств, як концерн, консорціум та холдинг?
4. Які складові формують внутрішнє середовище (мікросередовище) підприємства?
5. Як впливають чинники макросередовища (економічні, політичні, технологічні) на господарську діяльність?
6. У чому полягає суть чотирьох основних функцій управління: планування, організації, мотивації та контролю?
7. Які переваги та недоліки має лінійно-функціональна організаційна структура управління порівняно з матричною?
8. Чим відрізняється виробнича структура підприємства від його соціальної інфраструктури?
9. У чому полягає економічна суть диверсифікації та конверсії виробництва?
10. Чим відрізняються стратегічне, тактичне та оперативне планування за цілями та часовими межами?
11. Які обов'язкові розділи має містити бізнес-план інвестиційного проекту?
12. Що таке модель «чорної скриньки» в контексті економіко-математичного моделювання?
13. Які етапи є обов'язковими при побудові адекватної економіко-математичної моделі діяльності фірми?
14. Як трактується поняття статистичної значущості лінійного зв'язку між показниками роботи підприємства?
15. Що входить до складу основного капіталу підприємства та як він переносить свою вартість на готову продукцію?
16. У чому різниця між фізичним та моральним зносом основних засобів?
17. Як розраховуються показники фондівіддачі та фондомісткості, і що вони характеризують?
18. Що таке оборотний капітал і які елементи входять до його видової структури?
19. Як показники оборотності (коефіцієнт оборотності та тривалість одного обороту) впливають на фінансовий стан підприємства?
20. Які об'єкти відносять до нематеріальних активів підприємства та чи підлягають вони амортизації?
21. У чому полягає відмінність між продуктовими та процесними інноваціями?
22. Чим відрізняється собівартість продукції від кошторису витрат на виробництво?
23. Які статті витрат належать до елементів «відрахування на соціальні заходи» та «амортизація»?
24. Які основні функції виконує ціна в ринковій економіці та як вона впливає на попит?
25. У чому полягає суттєва різниця між поняттями «дохід» та «прибуток» підприємства?
26. Чим відрізняється «ефект» від «ефективності» як результатів діяльності підприємства?
27. За якими категоріями класифікується персонал підприємства (керівники, спеціалісти, робітники тощо)?
28. Які методи мотивації персоналу вважаються найбільш дієвими в сучасних умовах (економічні чи неекономічні)?
29. Чим відрізняється номінальна заробітна плата від реальної, і які чинники впливають на останню?
30. Які існують форми та системи оплати праці (відрядна, погодинна) та за яких умов їх доцільно застосовувати?

Список рекомендованої літератури

1. Шарко М. В. Економіка підприємства [Електронний ресурс] : навчальний посібник для студ. вищ. навч. закл. Ч. 1 / М. В. Шарко, Н. В. Мешкова-Кравченко, О. М. Радкевич. — Херсон : Олді-Плюс, 2025. — 436 с.
2. Економіка підприємства: навч. посіб. (у схемах і таблицях) / кол. авт.; ред. Фісуненко П. А. - Дніпро : ДДУВС, 2024. - 150 с.
3. Економіка підприємства : підручник : у 3 т. / Харків. нац. автомоб.-дор. ун-т ; за ред. А. В. Непрана, І. Ю. Шевченко. — Харків : Вид-во Іванченка І. С., 2024. — Т. 3. — 528 с.
4. Економіка підприємства : підручник : у 3 т. / Харків. нац. автомоб.-дор. ун-т ; за ред. А. В. Непрана, І. Ю. Шевченко. — Харків : Вид-во Іванченка І. С., 2024. — Т. 1. — 537 с.
5. Економіка підприємства : підручник : у 3 т. / Харків. нац. автомоб.-дор. ун-т ; за ред. А. В. Непрана, І. Ю. Шевченко. — Харків : Вид-во Іванченка І. С., 2024. — Т. 2. — 589 с.
6. Економіка підприємства [Текст] : підручник / за заг. ред. Л. Г. Ліпич. — Луцьк : Вежа-Друк, 2021. — 1 електрон. опт. диск (CD-ROM). — Об'єм даних 14,95 Мб.
7. Економіка і бізнес: підручник / за ред. д.е.н., проф. Л. Г. Мельника, д.е.н., проф. О. І. Карінцевої. Суми: Університетська книга, 2021. 316 с.
8. Економіка підприємства : навчальний посібник для здобувачів вищої освіти / Н. Ю. Рекова, Є. О. Підгора, В. В.Ровенська, В. С. Рижиков, О. В. Латишева, І. Ю. Єрфорт, Т. П. Гітіс, І. І. Смирнова, С. В. Касьянюк. — Краматорськ : ДДМА, 2021. — 236 с.
9. Економіка підприємства / Л.Л. Лазебник, В.В. Гурочкіна, Л.В. Слюсарева та ін. ; за заг. ред. Л.Л. Лазебник. — Ірпінь : Університет ДФС України, 2021. — 426 с. — (Серія «Податкова та митна справа в Україні» ; т. 166).
10. Шарко М.В., Мешкова-Кравченко О.М., Радкевич О.М. Економіка підприємства: навчальний посібник Херсонський національний технічний університет (ХНТУ), 2024. 436 с.

ЗМІСТ КУРСУ

Тема 1. Міжнародна економічна система.

Міжнародна економічна система: сутність та її елементи. Міжнародний поділ праці. Міжнародні економічні відносини: поняття, принципи, середовище та об'єкти. Суб'єкти та види міжнародної економічної діяльності. Форми міжнародних економічних відносин. Міжнародна торгівля товарами, міжнародна торгівля послугами, міжнародний рух капіталу, міжнародна міграція робочої сили, міжнародне науково-технічне співробітництво, міжнародні валютно-фінансові та кредитні відносини, міжнародна економічна інтеграція.

Тема 2. Міжнародна торгівля товарами та послугами.

Теорії міжнародної торгівлі (докласичні, класичні, неокласичні та альтернативні теорії). Форми, методи та показники міжнародної торгівлі товарами. Поняття та форми міжнародної торгівлі: традиційна (експорт та імпорт), компенсаційна (зустрічні закупівлі, бартерна торгівля, зворотні закупівлі, промислові компенсаційні угоди), торгівля за кооперацією; торгівля в режимі найбільшого сприяння, преференційна, дискримінаційна. Методи міжнародної торгівлі товарами. Міжнародна торгівля на підставі прямих зв'язків між контрагентами та через організовані товарні ринки (біржі, аукціони, тендери, ярмарки/виставки).

Показники міжнародної торгівлі: 1) обсягові (експорт, реекспорт, імпорт, реімпорт, зовнішньоторговельний обіг, генеральна торгівля, спеціальна торгівля, індекс фізичного обсягу зовнішньої торгівлі); 2) показники результативності (сальдо торговельного балансу, сальдо балансу послуг, сальдо некомерційних операцій, сальдо балансу поточних операцій, індекс «умови торгівлі», експортна квота, імпортна квота, квота зовнішньоторговельного обігу); 3) структурні (товарна структура, географічна структура, інституційна торгівля, видова структура); 4) динаміки (темпи росту/приросту експорту, темпи росту/приросту імпорту, темпи росту/приросту зовнішньоторговельного обігу). Базисні умови постачання: поняття та мета впровадження. Інкотермс® 2020. Особливості ціноутворення на світових ринках. Поняття світових цін. Фактори впливу на формування ціни. Класифікація цін (за напрямком товарних потоків; за умовами розрахунків; за повнотою врахування витрат; за характером реалізації; за мірою фіксації). Джерела інформації про світові ціни. Види регулювання міжнародної торгівлі (одностороннє, двостороннє, багатостороннє). Рівні регулювання міжнародної торгівлі. Генеральна угода з тарифів і торгівлі (ГАТТ). Світова організація торгівлі (СОТ). Тарифні (мити, митний тариф, тарифна квота) інструменти торговельної політики. Поняття та види послуг за Генеральною угодою про торгівлю послугами (ГАТС). Зобов'язання за ГАТС.

Тема 3. Міжнародне науково-технічне співробітництво.

Сутність технологій і міжнародного трансферу технологій. Форми трансферу та захисту технологій. Способи комерційного і некомерційного міжнародного трансферу технологій. Міжнародне науково-технічне співробітництво: поняття, структура та пріоритетні напрями розвитку. Інституційне регулювання світового ринку технологій: Угода з торговельних аспектів прав інтелектуальної власності СОТ (TRIPS), комітет з передачі технології Конференції ООН з торгівлі та розвитку (UNCTAD), Всесвітня організація інтелектуальної власності (ВОІВ/WIPO).

Тема 4. Міжнародна трудова міграція. Світовий ринок праці.

Світовий ринок праці: сутність та специфіка, функції та сегменти. Географічна та галузева структура світового ринку праці. Поняття та форми зайнятості у світовому ринку праці. Поняття та причини міжнародної міграції робочої сили. Зовнішня і внутрішня міграція робочої сили. Види міжнародної трудової міграції. Міжнародні центри тяжіння робочої сили (Північноамериканський, Західноєвропейський, Латиноамериканський та Кариби, Близького Сходу, Азійський, Африканський регіони). Соціально-економічні наслідки міжнародної міграції робочої сили: країни-реципієнти, країни-донори. Регулювання міжнародної міграції: напрями, рівні (регіональний, національний, міжнародний), види та методи.

Тема 5. Світовий фінансовий ринок. Міжнародний рух капіталу.

Поняття та структура світового фінансового ринку: функціональна, інституціональна / інституційна, валютна та географічна. Поняття та причини міжнародного руху капіталу. Форми міжнародного руху капіталу: 1) за джерелами походження капіталу (офіційний та приватний); 2) за характером використання капіталу: підприємницький (прямі та портфельні інвестиції), позичковий (кредит, дар) та міжнародна економічна допомога; 3) за строками вкладання (коротко-, середньо- та довгостроковий капітал); 4) за об'єктом руху (в товарній та грошовій формах). Функції міжнародного руху капіталу. Прямі та портфельні іноземні інвестиції. Поняття прямих іноземних інвестицій. Суб'єкти та об'єкти прямих іноземних інвестицій. Портфельні іноземні інвестиції: сутність та види (акції, облігації). Некорпоративні (контрактні) форми іноземного інвестування: ліцензування, франчайзинг, контракти на управління, підрядне виробництво, проєкти «під ключ». Інвестиційний клімат країни. Чинники формування інвестиційного клімату. Інвестиційна привабливість країни: поняття та чинники впливу.

Тема 6. Міжнародні валютно-фінансові та кредитні відносини.

Валюта: поняття та види. Валютний курс та валютне котирування. Фактори впливу на валютний курс. Режими валютного курсу (фіксований, керований, плаваючий). Валютна система: поняття та елементи. Валютні системи: національна, регіональна (міжнародна), світова. Еволюція світової валютної системи. Європейська валютна система. Поняття та види валютних операцій (конверсійні операції, відкриття та ведення валютних рахунків, неторгові операції, операції із залучення та розміщення валютних коштів). Конверсійні операції: поточні (угоди з негайною поставкою), строкові (форвардні, ф'ючерсні, валютні опціони, валютні свопи).

Валютне регулювання: ринкове та державне. Валютна політика та її інструменти (валютна інтервенція, валютний демпінг, дисконтна політика, девальвація та ревальвація, валютні обмеження). Міжнародний кредит: поняття та форми. Джерела міжнародного кредиту. Види та показники зовнішнього боргу. Управління зовнішнім боргом (оперативне та стратегічне). Реструктуризація зовнішнього боргу (списання, викуп, пролонгація платежів за кредитом, залучення нових кредитів для оплати минулих боргів, сек'юритизація зовнішнього боргу, конверсія зовнішнього боргу). Міжнародні розрахунки: поняття та суб'єкти. Форми міжнародних розрахунків: акредитив, інкасо, аванс, платіж на відкритий рахунок, банківський переказ, вексель. Платіжний баланс: поняття, структура (рекомендації МВФ, 6-е видання), фактори впливу та методи врівноваження.

Тема 7. Міжнародна економічна інтеграція.

Міжнародна економічна інтеграція: поняття, передумови. Форми міжнародної регіональної економічної інтеграції: зона преференційної торгівлі, зона вільної торгівлі, митний союз, спільний ринок, економічний союз, політичний союз. Економічні ефекти міжнародної економічної інтеграції. Статичні (створення торгівлі, відхилення торгівлі) та динамічні ефекти (вигоди від спеціалізації, ефекту масштабу; зростання добробуту; поліпшення платіжного та торговельного балансів; розвиток структури торгівлі; залучення інвестицій тощо).

ПИТАННЯ

1. У чому полягає сутність міжнародної економічної системи та які ключові елементи забезпечують її функціонування?
2. Як міжнародний поділ праці визначає спеціалізацію країн у сучасній світовій економіці?
3. Які суб'єкти міжнародної економічної діяльності відіграють провідну роль у формуванні сучасних економічних зв'язків?
4. Які існують основні форми міжнародних економічних відносин та як вони взаємопов'язані між собою?
5. Чим відрізняються класичні теорії міжнародної торгівлі від альтернативних сучасних теорій?
6. Які особливості характеризують компенсаційну торгівлю у сучасних міжнародних операціях?
7. У чому полягає відмінність між методами торгівлі через прямі зв'язки та через організовані товарні ринки (біржі, аукціони)?

8. Як розраховуються основні показники результативності міжнародної торгівлі, зокрема індекс «умови торгівлі» та експортна квота?
9. Яка мета впровадження базисних умов постачання та які ключові зміни з'явилися у правилах Інкотермс® 2020?
10. Які фактори мають вирішальний вплив на формування світових цін та як класифікуються ціни за умовами розрахунків?
11. У чому полягає роль СОТ та ГАТТ у багатосторонньому регулюванні міжнародної торгівлі?
12. Які існують тарифні та нетарифні інструменти торговельної політики держави?
13. Що таке міжнародний трансфер технологій та які існують форми захисту прав інтелектуальної власності в системі TRIPS?
14. Які міжнародні організації (WIPO, UNCTAD) здійснюють інституційне регулювання світового ринку технологій?
15. Які специфічні функції виконує світовий ринок праці та за якими ознаками він сегментується?
16. Які основні причини зумовлюють міжнародну міграцію робочої сили в сучасних умовах?
17. Які позитивні та негативні соціально-економічні наслідки міграції виникають для країн-донорів та країн-реципієнтів?
18. Які регіони світу сьогодні вважаються основними центрами тяжіння міжнародних міграційних потоків?
19. Як класифікується структура світового фінансового ринку за функціональною та інституційною ознаками?
20. У чому полягає принципова різниця між прямими та портфельними іноземними інвестиціями?
21. Які некорпоративні форми інвестування є найбільш поширеними у міжнародному бізнесі?
22. Які чинники визначають інвестиційний клімат та інвестиційну привабливість країни?
23. Чим відрізняються режими фіксованого, плаваючого та керованого валютних курсів?
24. Як відбувалася еволюція світової валютної системи від «золотого стандарту» до Ямайської системи?
25. Які існують види строкових валютних операцій (форварди, ф'ючерси, опціони, свопи) та яка їх мета?
26. Які інструменти валютної політики використовує держава для регулювання курсу?
27. Які існують основні методи реструктуризації зовнішнього боргу країни?
28. Які переваги та недоліки мають різні форми міжнародних розрахунків?
29. З яких основних розділів складається платіжний баланс країни та які фактори впливають на його стан?
30. Які етапи (форми) проходить міжнародна економічна інтеграція — від зони вільної торгівлі до політичного союзу?

Список рекомендованої літератури

1. Гуткевич С. О., Шеремет О.О., Хмара М.П. Міжнародні економічні відносини: підручник. Харків: Діса плюс, 2021. 280 с.
2. Міжнародні економічні відносини : підручник / Андрій І. Крисоватий, Роман Є. Зварич, Олена М. Сохацька, Оксана М. Десятнюк, Ірина Я. Зварич ; Західноукр. нац. ун-т ; за заг. ред. Андрій І. Крисоватий, Роман Є. Зварич. – Тернопіль : ЗУНУ, 2021. – 654, [5] с. : табл., схеми.
3. Міжнародні економічні відносини : підручник. 2-ге вид., переробл. та доповн. / [кол. авт.]; за ред. О. А. Довгаль. – Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2025. – 852 с
4. Міжнародні економічні відносини та світова політика. Частина 1: Навчальний посібник / Лютак О.М., Баула О.В., Галазюк Н.М., Зелінська О.М., Корольчук Л.В., Кравчук П.Я., Урбан О.А., Полянська Т.О. Луцьк: СПД Гадяк Жанна Володимирівна, друкарня «Волиньполіграф», 2022. 324 с.
5. Міжнародні економічні відносини: навчальний посібник [Електронний ресурс]. Частина 1 / А.О. Задоя, А.С. Магдіч, О.А. Задоя. – Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2022. – 142 с.

6. Міжнародні економічні відносини: навчальний посібник. Ужгород: Поліграфцентр «Ліра», 2023. – 360 с.
7. Міжнародна економіка: підруч. / С.О. Гуткевич, М.Д.Корінько, Ю.М.Сафонов. - 3-є вид., перероблене та доповнене. – Вид-во «Діса Плюс», 2021. – 428 с
8. Світова економіка та міжнародні економічні відносини: підручник; кол. авторів; за заг. ред. д. е. н. Фісуненко П. А. – Дніпро: Арт-Прес, 2023, – 400 с.
9. Міжнародні економічні відносини : навчальний наочний посібник / КПІ ім. Ігоря Сікорського ; уклад. В. В. Дергачова, К. О. Кузнєцова, І. М. Манасенко, В. А. Мельникова, О.С. Ченуша. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2021. 340 с
10. Міжнародна економіка: практикум/ Г.С.Григор'єв – Київ : НаУКМА., 2024. – 145 с.

Переведення тестових балів

Кожен екзаменаційний білет включає 50 тестових завдань, кожне із яких оцінюється одним балом. Таблиця переведення правильних відповідей у 200-бальну шкалу, наведена нижче.

Таблиця переведення тестових балів (правильних відповідей) тесту з іноземної мови та фахового іспиту при вступі на ОС «Магістр», що проводяться в Хмельницькому національному університеті до шкали 100–200

Кількість тестових балів (правильних відповідей)*	Бал за шкалою 100-200
1-4	Не складено
5	100
6	104
7	108
8	112
9	115
10	118
11	121
12	124
13	127
14	130
15	132
16	134
17	136
18	138
19	140
20	142
21	144
22	145
23	146
24	147
25	148
26	149
27	150

Кількість тестових балів (правильних відповідей)*	Бал за шкалою 100-200
28	151
29	152
30	153
31	154
32	155
33	156
34	157
35	158
36	159
37	161
38	163
39	165
40	167
41	169
42	171
43	174
44	177
45	180
46	184
47	188
48	192
49	196
50	200

*усі білети містять 50 питань з однією правильною відповіддю.